

РЕЦЕПЦИЈА МИРОСЛАВА АНТИЋА НА МАЂАРСКОМ ЈЕЗИКУ

(Концепт за разговор на тему „Обично петком“ 14. марта 2014)

Пре годину дана на овоме сличном скупу покушао сам да представим једну врло интересантну двојезичну књигу под насловом *Színék és szavak – Boje i reči*, дело објављено у новосадском „Форуму“, без назнаке године. Али се из библиографије издавачке куће зна да је из 1960. године. Била је то песничка књига Ференца Фехера и Мирослава Антића у којој се ова два млада песника (не заборавимо да Фехер тада има 32, а Антић 28 година) међусобно, рекли бисмо, „преводе“.

Поново прелиставајући ту двоауторску збирку задржао сам се и над подужом песмом „Медитације о сили“, чији први стихови казују:

*Сила је бої
која нас вреба
нашим соїсївеним оком*

*Оїори
ћугљиви мужјак
у минуле їодине саїћеран*

*И їлава вода времена
у нашој млиїлавој вени
широкој*

*И милосрдна їређа
свих добрих мука
у крилима маїћера*

*Сила је игол
наслоњен
на свеїле зенице нечије...*

јер сам и сáм био одговорни уредник не једне Антићеве књиге, објављене на мађарском језику, у „препеву“, „преводу“ Фехера Ференца. А за ову нисам знао. А оно, кад боље погледам, песма је Ференца Фехера.

Мало сам се поиграо са том песмом, пошто сам уверен, да би она могла проистећи и из пера – усуђујем се рећи и из душе – Мирослава Антића. А не само да ја мислим тако, већ је својевремено вероватно тако мислио и овде присутни професор Драшко Ређеп. Наиме у *Лексикону југословенске књижевности* у издању Матице српске из 1984. године, он, наводећи биографске податке те двојезичне књиге не каже да су песме из те збирке „преведене“, него да је књига песама *Боје и речи* настала у сарадњи са песником пријатељем. А то на свој начин казује и сам Антић, када у предговору књиге записује следеће: „У том граду [очигледно мислећи на Нови Сад] имао сам друга песника. Ишли смо истим улицама, хранили се у истим ресторанима, донели у првим књигама, кажу, чак и исту климу у поезију нашег заједничког родног краја. Десет година други су покушавали да нас упознају. Превели су његових шест песама на мој језик. И моје три или четири на његов. После десет година одлучили смо да сами нешто учинимо. Научили смо језик један другог. Тако су настале *Боје и речи*. Оне нису само обична књига...”

И у праву је Антић, јер барем на релацији српско-мађарске лирике такве „сарадње“ два (и то врсна песника) и нема. (Само у загради: Мирослав Антић је 1960. године био уредник Издавачке куће „Форум“, а те и наредне године Данило Киш овде објављује своје препеве у двојезичним књигама песама: Ендреа Адија (*Крв и злаћо – Vér és arany*), Атиле Јожефа (*Ноћ њепеграћа – Külvárosi éj*) и Миклоша Раднотија (*Сирмом сџазом – Meredek út*), а за те изборе песама и препеве предговоре пишу Еревин Шинко и Александар Тишма.

А да се вратимо овој збирци *Боје и речи*. Песме које су се ту нашле, као резултат сарадње су: „Повечерје“, „Балерина“, „Хиподром“, „Корпа за отпатке“, „Бели веш“ и друге. Сетимо се на пример „Хиподрома“:

*Једном
у младосџи
кад сам био коњ
ја сам
наравно
имао и коњску ѓсихолоџију
и моју вам рећи
коњу никад није важно да сџиине ѓрви*

џо је увек важно само оном џио јаше

А то истим интензитетом делује и на мађарском:

Lóverseny tér

*egyszer
fiatalon
amikor még hátszló voltam
persze*

*a világot is
a ló szemével néztem
és elmondhatom már
a lónak sohasem fontos hogy elsőnek érjen célba

az mindig csak annak fontos aki lovagolja*

Или у песни „Корпа за отпатке:

*Још неколико година
каже једна корпа за ошпаишке
још само неколико оваквих година
па ћу ошпаићи на ону сшпану свепа
одакле вешар дува*

*ако шага на мене буду викали
викаће у олују
и мораће да шроушају своје речи
ако ме шопљују
даћу им марамицу*

*да избришу сошсшвена лица
али ако ја само шапнем
низ оркан*

*њима ће шпо изшледашш као шрмљавина
ако се само насмешим
биће земљошреса*

И ова два наведена примера – каже Фехер – показују, како поступак одређује поетику Антића. То су исповедне песме, песме конфесије, помало елегичне и дијалогичне. У исповест и елегију је уткана и сатира и то тројство чини жанровски оквир његове поезије. У тим песмама насталим у касним педесетим годинама мотивску архитектуру чине мисаоне, или боље речено интелектуалне теме. Конфесија га враћа у прошлост, али га истовремено и приближава свакодневной тематици сукобљавања пораза и наде. Наводим и цитат из песме „Компас“:

*једино вешрењаче
у душим сшхирама од вешра
несебично објашњавају шравац среће –*

али њих нико не узима озбиљно

А то је Ференц Фехер препевао овако:

*hosszú szélszabta miseingekben
csak a szélmalomk magyarázgatják váltig
hogy a szerencse forgandó
de őket senki sem veszi komolyan*

Мораћемо се сложити са Фехером и око тога да Антић увек трага за собом, а то је трагање за идентитетом, али на субјективан начин лирског говора. Антићев поетски свет је у *Бојама и речима*, а потом у *Левој сџирани свеџа* зрео, и тај свет ће се само допуњавати, згушњавати у изразима, непрестано стварати нове метафоре, као што ће то бити и код његовог песничког истомишљеника Ференца Фехера. Не бисмо претеривали, када бисмо их назвали поетским близанцима јер обојица песништво везују за време и место, односно времена, у којима је песма енигматички знак. Читајући изнова те песме била ми је посебно интересантна та енигматичност, јер није далеко о оног што називамо мисаоним.

Мирослав Антић (захваљујући првенствено Ференцу Фехеру) има озбиљну рецепцију на мађарском језику, а према библиографским подацима једино Јован Јовановић Змај има више преведених песама на мађарски језик од њега. И она стварно датира од објављивања књиге *Боје и речи* (1960), а наставља се *Плавим чујерком* 1967. године. Исте године Антић је већ уврштен у антологију модерног југословенског песништва *Narjaink éneke (Песме данашњице)*, коју уређује такође врсни песник Карољ Ач. Ту је Антић у друштву са великим именима, као што су Милош Црњански, Милован Данојлић, Иван В. Лалић, Миодраг Павловић, Стеван Раичковић, Васко Попа и други.

Године 1969. „Форум“ издаје збирку изабраних радио-драма под насловом *Álmok szirőjén* што би се превело као *На рубу снова*, где се објављује Антићев текст под насловом „Az édes hajó” („Слатка барка). Иначе ту је он са Михаљем Мајтењијем, Ласлом Галом, Јаношем Херцегом, Ласком Копецким, Томиславом Кетигом, Нандором Мајором, Ференцом Даком...

Године 1984. Ференц Фехер објављује позамашну збирку есеја, под насловом *Egyazon ég alatt (Пог исџим небом)* где песничко стваралаштво Антића Фехер ставља у исту раван са не мање познатим именима као што су Вељко Петровић, Богдан Чиплић, Стеван Раичковић, Флорика Штефан... Годину након тога, у још богатијој антологији превода Ференца Фехера *Vándorfelhők (Госџујући облаци)*, наш песник је са Десанком Максимовић, Миром Алечковић, Милованом Данојлићем, Душаном Радовићем, Оскаром Давичом, Љубивојем Ршумовићем, а ту су и Густав Крклец, Драгутин Тадијановић, Тито Билопавловић, Јуре Каштелан, Изет Сарајлић, Франце Филипич и Дане Зајц, као и Ванчо Николески и Глигор Поповски...

Писање предговора за репрезентативно издање *Војводине*, које је уредио Душан Попов (издавачи: „Југословенска ревија” – „Покрајински секретаријат за информације” – „Форум”, 1980) поверено је Мирославу Антићу, а превод тог надахнутог есеја за издање на мађарском језику, коме другом него, Ференцу Фехеру. А то је текст као у поеми о Војводини, само у прози. „Волим те што си проста, сирова, дивља тако, – и тако много луда, волим те... волим... опрости...”, казује преводилац, јер се и из ње ишчитава:

*(Volim)... tu Vojvodinu bogomoljačku, i bezbožnočku, i vinsku,
belju od jaganjagaca, crnju od paljevina,
tu Vojvodinu svetonikoljsku, vielokgospojinsku,
kad se lumpovalo od Vršca do Temišvara, Sombora Segedina*

А то Фехер преводи са истом импулсивношћу:

*Szeretem ezt a fohászós,
ezt az istentelen,
boros Vajdaságot:
tűzvész koromnál is feketébb,
bárányka gyapjánál világítóbb.
Szeretem ezt a nagyboldogasszonyos,
svetinikolás Vojvodinát,
ezt a Versec – Temesvár,
Zombor – Aracs – Szeged közötti
dorbézolás átlót...*

Антић добија заслужено место и у антологијској збирци превода, коју, као животно дело Френца Фехера, објављује „Форум“ 1988. године од под насловом *A madarak árnyéka (Senka ptice)*, а 1990. године Фехер објављује Антића и под насловом *Лева сџирана свеџа*, и то је антологијско издање са песмама „Концерт за 1001 бубањ“, „Аутобиграфија“, „Мушка песма“, „Кикинда итд.“, „Војводина“, „Најмања песма“...

Осим у књигама, Антић је стално присутан и на страницама свих новина на мађарском језику. Од дечјег листа „*Jó Pajtás*“-а преко недељника „7 Napa“ и „*Dolgozoka*“, а да не говоримо о „*Magyar szo*“-у, где је Фехер Ференц уредник-новинар, и у часопису „*Híd*“.

Они не само да преводје један другог, већ и пишу један о другом. Фехер у својој дневничкој збирци *Vállalt világ* 1988. године говори о невероватном *џемџераменџу*, о *ваџреној сџирасџи*, и о томе колико је он *џривржен људима у џогнебљу* где живи.

Исто тако у *Анџолиџи АНТИЋ* (коју је уредио Драшко Ређеп) читамо Антићев текст о Ференцу Фехеру где каже: „Када је реч о овом потомку војвођанских кметова, једном од најсуптилнијих поета моје генерације, човеку који је нашао слуха чак и за мрмљање трава или изгубљени врисак неке бубице скоком са маслачка у бездан бачких бразда, о љубавнику ветрова и плавокосом дечаку заспалом покрај прашњавих јунских ленија, ја не могу да се ослободим субјективних симпатија, крунисаних заједничком српско-мађарском збирком *Боје и речи*, произишлом из дугогодишњег пријатељства и друговања из истог става према литератури, времену која нас окружује и дометима који се од нас, рођених на војвођанском тлу, очекују тад, на почетку тог доба, названом сувише озбиљним, сувише службеним именом: животна и уметничка зрелост.“

Цитирам га још, јер оно што говори о Фехеру, ми бисмо могли и о њему рећи, наводи да је „Фехер следбеник оне даровите лозе панонских поета зачете Петефијем и продужене до данашњих дана преко једног Адија или Раднотија. Језичка припадност сугерисала му је одређену културну баштину, али његова специфичност је баш у томе

што је овде, на судару разних култура, спојио класичне естетске назоре с језичким темпераментом свог порекла, да би на крају свему томе додао једноставно просто-срдачност – бачку, сељачку и бирошку, о којој је са толико љубави испевао своје најлепше стихове.“

Али Антић не пише само са великом емпатијом о Фехеру Ференцу, већ и другим својим вршњацима. У Антићевом *Речнику Војводине* наћи ћемо и текст о Ђерђу Б. Сабоу (сликару, историчару књижевности, иначе са Ервином Шинком и Младеном Лесковцем утемељивачем Катедре за мађарски језик Филозофског факултета у Новом Саду, који је својевремено дао уметничке прилоге за *Боје и речи*, Б. Сабо за Антићеве, а Миливоје Николајевић за Фехерове). Антић се ту поистовећује са Б. Сабоом, када каже да су њихове линије практично огледала у којима се види да „Све што смо мислили да је мир у нашој глави, постао немир...! Сlike су диван покушај да се уграби време, тренутак, који се понекад не враћа... и Пола године сам студирао шуму, и доживео чудно осећање пропадања“.

На крају овог сажетог приказа Антићеве рецепције на мађарском језику, напоменимо и то да је Антић заступљен и у два антологијама у Мађарској: у *Панораму српскохрватске књижевности* (1969) и у *Звјезданом њраку*, антологији југословенске лирике (1971).